

Petrus Deschoemakere, pastoor te Rumbeke van 1622 tot 1646.

Het oudste doopregister bewaard op het gemeentehuis van Rumbeke, draagt volgend opschrift : „Registrum in quo continentur baptismata parochianorum de Rumbeke, ab anno incarnationis Ch^{ti} 1622, opera Dni ac Mtri Petri de Schoemaekere Pepingensis iuxta Hallas in Hannonia, praedicti loci pastoris. — Cum gratia divinae majestatis. — Rumbecq hac 1 Januari 1622”.

De datering van dit opschrift laat veronderstellen dat pastoor Deschoemakere reeds te Rumbeke stond met nieuwjaar 1622. Dat is echter niet juist. In de acta episcopalia Brugensis, die over dat tijdstip niet nauwkeurig bijgehouden werden, is de benoemingsakte van Pieter Deschoemakere tot pastoor van Rumbeke niet te vinden. Maar in de kerkrekening van Rumbeke over het jaar, lopende van St Jansmis 1621 tot St Jansmis 1622, staat vermeld dat Jacobus VandeKerckhove, de voorganger van P. Deschoemakere op de pastorie van Rumbeke, nog op 28 maart 1622 „de Jezuyten van Cortrycke betaelde die hier quamen de passie ende verryzenisse preken”; en het celebreren der H. Sacramentsmis in 1622 wordt betaald, de eerste drie maanden van 1622 aan Jacques VandeKerckhove en de tweede drie maanden aan P. Deschoemakere. Daaruit besluiten wij dat P. Deschoemakere maar te Rumbeke toegekomen is, in 't scheiden der maanden maart en april 1622.

Voornoemd doopregister begint wel op 6 januari 1622 en alle inschrijvingen zijn duidelijk van de hand van pastoor Deschoemakere, maar deze kan ze overgeschreven hebben uit een of ander kladboek, bijgehouden door zijn voorganger. Dit is des te meer waarschijnlijk, daar

alle akten tot en met de doopakten van 3 april gans anders zijn opgesteld dan pastoor Deschoemakere het verder van af 10 april doet. Steeds begint de nieuwe pastoor zijn doopakte met de datum waarop die opgesteld wordt, terwijl in al de doopakten vóór 10 april 1622, deze datum komt na de naam der ouders en vóór de naam der peters en meters. Zo dat ik meen te mogen besluiten, dat P. Deschoemakere in dienst getreden is als pastoor van Rumbeke tussen 3 en 10 april 1622.

Wie die Pieter Deschoemakere was?

Zijn geboorteakt heb ik nergens kunnen ontdekken. Maar hij moet geboren zijn rond 1595; zulks blijkt uit een bezwaarschrift tegen de pastoor van Leffinge gevoegd bij het dossier van het proces, dat pastoor Deschoemakere te pleiten had tegen zijn bisschop, Mgr De Quinckere (of Quinckerius) van Brugge, dossier bewaard in het Rijksarchief van Brugge en geklaseerd vroeger CE/315-Acq. 247, thans : kerkelijk archief nr 573. Dit schrift opgesteld 22 december 1631 vermeldt dat P. Deschoemakere alsdan 36 jaar oud was. In 1595 werden er te Pepingen waarschijnlijk nog geen kerkregisters bijgehouden; in alle geval heb ik ze nergens kunnen ontdekken.

Volgens inlichtingen bezorgd door Dr Jan Lindemans en gepubliceerd in *Eigen schoon en de Brabander*, jg. 1942, bl. 320, zou P. Deschoemakere zeer waarschijnlijk een zoon zijn van Pieter Deschoemakere, die in 't begin van de 17^e eeuw meier was van Pepingen en gehuwd was met Marie Claes van 't hof te Eylenbossche onder Kester; langs moeders zijde zou pastoor Deschoemakere aldus behoren tot een oud-intellectueel boerengeslacht waar in elke generatie priesters, meiers en burgemeesters met name „Claes” te vinden zijn. De Schoemakere's verdwenen te Pepingen in de 17^e eeuw, hoewel dit geslacht nog bestaat in het land van Halle.

Hoe of waarom P. Deschoemakere uit het Kamerijkse in het Brugse verzeild geraakte, kon ik evenmin achterhalen; maar dit is zeker, dat hij te Brugge de lagere wijdingen ontving 21 september 1618, het subdiakonaat, 's anderdaags 22 september, het diakonaat, 3 maanden later 22 december 1618, en het priesterschap weerom drie maanden daarop, 30 maart 1619.

Hij schijnt danig in de gunst gestaan te hebben van zijn bisschop, Mgr Triest, die hem bij het toedienen van het subdiakonaat begunstigde met de kapelanie S^ti Nicolai et S^{ae} Didae in de kerk van St-Kruis buiten Brugge, en hem 't volgende jaar reeds benoemde tot onderpastoor te Roeselare. En dat hij hem bestemde om weldra hoger op te schuiven, kunnen wij besluiten uit het slot van een brief door Mgr Triest op kerstavond van 't zelfde jaar (24 december 1619) gericht aan de magistraat van Roeselare, brief die eindigde met deze woorden : „Ten leste dat Zyne Eerw. vermaent heeft Pieter de Schoemaeckere, capellaen aldaer residerende, dat hy hem allenskens bereet soude maecken omme te prediken, hem toeseggende dat men in tyt ende stonde daer af eenighe recompense geven sal”.

In 't begin van 1622 werd Mgr Triest die een Oost-Vlaming was, geboren op 't kasteel van Auwegem, verplaatst op de bisschoppelijke zetel van Gent, waarvan hij 15 maart 1622 bezit nam. Sede vacante in Brugge, maar waarschijnlijk nog voorgedragen en gesteund door de afgetreden bisschop Triest, werd P. Deschoemakere, benoemd tot pastoor van Rumbeke, tegen de wens in van Mgr De Quinckere, alsdan reeds aartspriester en vicaris-generaal van 't Brugse bisdom, die een „alius sibi adductus amicus” voorgestaan en beschermd had en het aan pastoor Deschoemakere nooit schijnt te hebben kunnen vergeven dat zijn kandidaat voor de cure van Rumbeke geweerd geweest was en had moeten onderdoen voor P. Deschoemakere Pepingensis. Zulks be-

weerde ten minste deze laatste in 1633, toen hij zijn geschil met de bisschop van Brugge zocht te doen beslechten door de bisschop van Gent : „Et quia non successit ipsius commendatio, et actor e contra adeptus fuisset dictam curam (de Rumbekke) exinde malum affectum ergo actorem detinuit prout gravi occasione passim inotuit” (R.A.B., kerkelijk archief nr 573)¹.

P. Deschoemakere was, evenals zijn voorganger, Jacobus Vanden Bussche, „erfachtig pasteur” van Rumbekke en „by gevalle” ook van het aanpalende Kachtem, waar in 1622 nog geen pastoor stond. Toen echter op 28 mei 1627 Paschasius Delobel „erfachtig pasteur” van Kachtem benoemd werd, was de pastoor van Rumbekke ipso facto van die bediening ontslagen.

Toen in 1622 P. Deschoemakere aangesteld werd als pastoor van Rumbekke, was hij nog maar 27 jaar oud, wat te dien tijde, gezien de schaarste aan priesters nog lange jaren na de geuzentijd, geen wonder was.

De jonge pastoor ontpopte zich te Rumbekke als een ijverige en vurige werker, misschien toch wel een beetje te weinig bekommerd om, voor al het goede en schone dat hij te doen zag en wilde verwezenlijken, vooraf het gebruikelijk advies of de nodige instemming te vragen aan zijn hogere overheid.

Het kerkgebouw van Rumbekke dat erg gehavend uit de religieuze beroerten der vorige eeuw gekomen was, had zijn voorganger op de pastorie van Rumbekke zo goed als volledig hersteld; wat nog ontbrak waren enkele „glazeveinsters”. Pastoor Deschoemakere liet er geen gras over groeien en in de extraordinaire kerkrekening

¹ Gebruikte verkortingen :

R.A.B. = Rijksarchief Brugge.

S.A.I. = Schepenarchief Ieper in R.A.B.

B.A.B. = Bisschoppelijk Archief Brugge.

B.A.G. = Bisschoppelijk Archief Gent.

A.E.Bg. = Acta Episcopatus Brugensis in B.A.B.

van 1624, staat de uitvoering van dit werk reeds vermeld ².

Van die „glazeveinsters” is er ook spraak in het verslag van het bisschoppelijke kerkbezoek op 21 september 1642, waarin het heet: „Habet Eccl^a pulchras vitreas fenestras”.

Wat de meubilering der kerk betrof had pastoor VandeKerckhove ook reeds voor het nodigeste gezorgd: 21 mei 1618 was Mgr Triest er 3 autaren komen wijden ³.

Een orgel was er ook al, en dan nog wel een orgel gemaakt in 1615 door de toenmalige koster van Rumbekke, Gheeraert Medaert, die ook een Brabander was, geboren te Leuven en orgelmaker van beroep. Hij staat aan 't hoofd van een heel geslacht van orgelbouwers, waarover een gedocumenteerd artikel van de hand van E. H. Deschrevel, onderpastoor te Ingooigem, verscheen in „De Schalmei”, jg. 1950, bl. 91 en volgende. Gheeraert Medaert was in 1619 koster geworden te Roeselare, hij stierf er en werd er 31 oct. 1658 begraven „infra organum, ad latus boreale, in navi ecclesiae”.

² „Item an Hendryck Berdt, glazeveinstermaeckere binnen Curtrick ... alvooren, van vutghenomen ende gheweert thebben tresterende glas datter bevonden was noch te staen in de XII onderste panneelen van de veinster, staende oost in den koor achter S. Prs altaer, hebbende int upmaecken ende repareren van de zelve ghelevert XXXVI voeten glas zonder de lysten, danof de XXIIII tich zyn gheweest nieu glas, tot XI sch. par. den voet ende XII over verwasschen glas tot VI sch. VI den voet, es 16 £ 10 sch.

³ Item over de leveringhe van 12 voeten gheschreven lysten naer heesch van den onderwercke, tot XXIIII sch. par den voet, daervooren 14 £ 9 sch. ende in de zelve veinster inne ghevrocht ende doen repareren St Jacob ende Ste Cathelyne, mits hy daertoe een groot deel nieu gheschreven glas ghelevert heeft, voor dies 12 £ par., maeckende zoo t' saemen XLVIII L. par.”

³ „Unum in honorem Sti Trinitatis, ad latus dextrum in honorem Bae Virginis Mariae, ad latus sinistrum in honorem Sti Petri” (Acta episc., XI, f. 74, in B.A.B.).

Maar die autaren welke Mgr Triest was komen wijden in 1618 waren waarschijnlijk slechts stukken van geringe waarde; in elk geval pastoor Deschoemakere stond nog maar onlangs te Rumbeke toen hij zich haastte om te zorgen voor andere en ... betere. Hij trok naar Kortrijk en kocht er aan de pastoor en kerkmeesters van St. Maartens een oud autaar af, welke hij bestemde tot hoofdautaar te Rumbeke, en bestelde bij „Guil. Reable, schrynwerckere tot Cortrycke” een splinternieuw autaar, dat St-Blasiusautaar zou worden en in de kerk van Rumbeke het St-Pietersautaar — St-Pieter was patroon der kerk van Rumbeke — moest vervangen ⁴.

Pastoor Deschoemakere moest niet alleen zijn kerkmeesters maar ook zijn schalen aanspreken om dit autaar betaald te krijgen; de „scheutele” van het Heilig Sacrament kwam er in tussen voor 21 £ par., en de „scheutele” van St-Pieter & St-Blasius voor 43 £ 5 + 15 £ + 40 £ (kerkrek. 1625-26, 1626-27 en 1627-28).

Benevens deze zware stukken maken de kerkrekeningen ook gewag van „eenen nieuwen hemel over den predikstoel”, „een nieuwe roo casufle waarvan Mevr. de baronesse van Huekelum de principale stoffe gegeven heeft”, „een dobbel stappeel omme tevangelië daerop te synghen”, „een nieuwe gharderobe omme dornementen ende abyttē deser Kercke daerinne te bewaeren”, „reghels (?) staende ande schilderie van Ste Cathelynen

⁴ De kerkrek. 1622/1623 zegt daarover : „Item deur handt van Hr & Mr Pr. De Schoemaecker gheweest zynde met Gillis Bouckhoudt ende Jan de Wachtere, gheswooren deser voorn. kercke, in de maent van december 1622 tsaemen gheweest coopen eenen aultaer jehghen pastoor ende kerckmeesters van St Maertens binnen Curtricke ... 7 £ 1 sch.”. Zoals blijkt uit de verdere uitgave-posten dezer rekening kostte deze autaar 20 £ gr. en werd hij geleverd en opgesteld tegen Kerstdag 1624.

In de kerkrek. 1624/25 lezen wij : „Item betaelt an Guill. Reable, schrynwerckere tot Cortrycke, in minderynghe ende ten goede bevinde van het maecken van den autaar die jehghenwoordigh staet in St Pieterschoor 37 £ 16 sch. par.”.

outaer", „'t vermaeken van de gordynroc van St Nicolais Outaer", „ende noch ghemaectt eenen quast an den zelve outaer daert tavereel an hanckt", „het leveren ende maecken van den hemele boven het cruysssefix", „'t maecken ende leveren van een pyramide up de voute", zelfs „item betaelt voor een cordeel omme de zwepe van de kerke". Want ten tijde van pastoor Deschoemakere — en zelfs tot meer dan een eeuw later — was de hondezweep in gebruik in de kerk van Rumbeke en moest de gestipendieerde hondeslager er voor zorgen, de honden die met hun meester mee de kerk binnen wilden, er buiten te houden. Voor de oorlog 1914-18 stond nog geschilderd boven het portaal van Rumbeke-kerk: „Honden buiten. Apoc."

In de zomer 1625 was de Brugse bisschop Mgr. Dionysius Christophorus op kerkbezoek in de dekenij Roeselare; 20 juli 1625 had hij te Westrozebeke in de vermaarde O.L. Vrouwprocessie het H. Sacrament omgedragen en de mis gecelebreerd „in pontificalibus"; 's anderdaags kwam hij op kerkbezoek naar Rumbeke, waar hij de kerkelijke dienst bijwoonde (acta episc., boek XIII, f. 83). Pastoor Deschoemakere zorgde er voor zijn koekegoede bisschop, die zijn ganse fortuin weg-schonk aan de arme mensen van zijn bisdom, eens schoon en waardig te ontvangen, en had er zelfs de koster van Oekene bijgeroepen om „solemnelyck" te helpen „synghen musycke" ⁵.

Toen pastoor Deschoemakere te Rumbeke aankwam, was de verering van de H. Blasius er reeds ruime tijd bekend en ging er zelfs in de kerk een schaal rond van St-Pieter en St-Blasius. St-Pieter was de patroonheilige

⁵ „Item betaelt an Jacques de Bosschere, tavernier, van dat 't zynen huuse verteert es gheweest by den coster van Ouckene ende andere in recompense van haeren dienst int solemnelyck gheholpen thebbene synghen musycke als Zyn Eerweerdicheit alhier in den goddelycken dienst is gheweest" (Kerkrek. 1625/26).

der kerk van Rumbeke en St-Blasius zo een soort tweede patroon : de volksheilige. Geen enkele pastoor van Rumbeke heeft ooit meer gedaan dan pastoor De Schoemakere om de devotie tot de H. Blasius onder het volk te verspreiden. Hij heeft deze volksheilige zodanig op de troon verheven, dat hij weldra de kerkpatroon St-Pieter is gaan verdrummen, dat niet alleen St-Pietersautaar „ad latus sinistrum” de plaats moest ruimen voor St-Blasiusautaar, maar ook dat de St-Pietersprocessie achterbleef terwijl de St-Blasiusomweging opkwam, en dat nu nog, 300 jaar na hem, te Rumbeke het St-Blasiusfeest gevierd wordt met een oktaaf van allerhande kerkelijke solemniteiten, plaatselijke gemakkelikheden en grote toeloop van volk — vooral kinderen —, terwijl St-Pietersfeest schier onopgemerkt voorbij gaat.

Pastoor Deschoemakere bezorgde aan zijn kerk een schone kostbare relikwie van St-Blasius, geschonken door pater Paludanus, gardiaan van het klooster der Minderbroeders te Brussel; door bemiddeling en voorspraak van een Rumbeekse Minderbroeder „a fratre minorita Rumbecano” staat genoteerd door deken Valcke in de status Ecclesiae Parochialis loci de Rumbeke van 1749 (dekenijarchief Roeselare). Die broeder heette Ludovicus Feys, zoals blijkt uit de approbatiebrieven der relikwie verleend door de bisschop van Brugge 19 juni 1627 (A.E.B., boek XIII, f. 117) en volgens SCHOUTENS, *Martyrologium Minoritica Belgicum*, Hoogstraeten, 1902, bl. 136, zou hij gestorven zijn van de pest ten jare 1655. Bij zijn approbatiebrieven verleende de bisschop ook een aflat van 40 dagen ⁶.

⁶ „omnibus qui in die introductionis earumdem reliquiarum in praefatam ecclesiam et in festo Sti Blasii, ante illas legent tres orationes dominicales et totidem salutationes angelicas”. (A.E.B., boek XIII, f. 117).

Pastoor Deschoemakere had alles bedisseld en belopen en was speciaal naar Brussel gereisd om de relikwieën af te halen en naar Brugge, om ze te doen goedkeuren. In de rekening van het beken van St-Pieter en Blasius 1633-34 staat vermeld dat „eene somme van VI £ gr. den pastoor, Pr. de Schoemaker, gheaccordeert es in betaelynghe zyner oncosten ende vacatien by hem bewezen ghedaan zoo tot Brussel als Brugghe int afhalen ende draeghen van de relikwieën van St-Blasius, nu jeghenwoordigh binnen deser Kercke”.

Op St-Blasiusdag 3 febr. 1628 werden de geschonken en geapprobeerde relikwieën in de kerk van Rumbeke uitgesteld en verheven op het nieuwe St-Blasiusaltaar. De kerkrekening 1627-28 maakt melding van de solemniteiten die met de bewaking en de inhaling dier relikwieën gepaard gingen; en de volgende rekeningen maken reeds melding van ommeegang en processies gedurende de oktaaf van St-Blasius.

Vijftien jaar later, Mgr Haudion bisschop van Brugge, vernomen hebbende dat pastoor Deschoemakere het zegel gebroken had, waarmede Mgr Christophorus de Rumbeekse relikwieën van St-Blasius verzekerd had, verbood deze in de Blasiusdagen 1643 ter openbare verering uit te stellen „quia ob praedictam sigilli rptionem non constat an fuit authentica”. Maar de wereldlijke heer van Rumbeke — dat was toen Mher René de Thiennes-de Croy, een zeer gezien en invloedhebbende persoonlijkheid — zou er zich nu mede bemoeien en 7 februari 1643 liet de deken van Roeselare weten aan het bisdom, dat op bevel van de wereldlijke heer de relikwieën van St-Blasius te Rumbeke toch openbaar uitgesteld werden „reliquas Sti Blasii fuisse expositas” (A.E.B., XXIII, f. 136) ⁷.

⁷ In 1674 tijdens de Franse overweldiging onzer gewesten werden de Rumbeekse relikwieën overgebracht naar 't begijnhof van Ieper (Kerkrek. 1674-75).

Rond de tijd dat pastoor Deschoemakere aan de kerk van Rumbeke de relikwieën van de H. Blasius bezorgde, was hij ook reeds klaar met de oprichting van de broederschap van 't Roosenkransken. Het was zelfs maar een paar dagen na de inhaling der relikwieën, dat er tot de instelling van de broederschap van 't Roosenkransken overgegaan werd, zoals blijkt uit de kerkrek. 1627-28⁸. En bij deze instelling werden niet alleen „rozenhoeykens” gebeden maar werd er ook gemusiceerd⁹. Sanderus vermeldt die instelling in het tweede deel van zijn „Flandria Illustrata”, f° 368, waar hij spreekt van Rumbeke en zegt : „In ea sodalitiū Sacri Rosarii per Dominicanos institutum est.”

In 1677 werden ze nagezien door Mgr de Baillencourt, bisschop van Brugge, echt bevonden en goedgekeurd „declaramus easdem deinceps solito cultu et veneratione affici posse” (A.E.B., boek 36, f. 126).

In de Franse tijd werd de Rumbeekse St-Blasiusrelikwie naar Holland gevluht „in Hollandiam transportata anno 1794, Brugis relata 1806” noteert pastoor Vanden Eeckhoutte, die ze in oktober 1806 terugontving, nadat vicaris-generaal Depauw van 't bisdom Gent, waar Rumbeke aan onderhorig was van 1802 tot 1834, er een stukje van had afgenomen ten gerieve der kerk van Waardamme, waar men de aldaar berustende relikwieën van St-Blasius gestolen had.

5 oktober 1839 werden de Rumbeekse relikwieën opnieuw nagezien en echt bevonden door Mgr Boussen, eerste bisschop van het heropgerichte bisdom Brugge; „de authenticitate dictarum reliquiarum in Domino confisi ... easdem ... fidelium venerationi exponi permittimus” (Geloofsbriefen bewaard in het pastoriearchief van Rumbeke).

⁸ „Item betaelt an Wm Wulpit fs Wms, tavernier in de Croone, van dat tzyne huuse verteert es gheweest by de luyders als geluyt hebbende up St Blasiusdach tot inhaelen der reliquien van voors. h. Blasius, daerenboven solemnellyck gheluydt hebbende 's Sondachs daernaer, wezende den VI februari 1628, op de instellynghe van het roosenkransken : 3 £ 10 sch. par.”.

⁹ „Item betaelt an Jaentgen de Wwe van Thomaes De Wulf (dat was de weerdin van 't Ruyterken, de moeder van de koster van Rumbeke), van dat thaeren huuse verteert es gheweest up den dach van de institutie van het Roosenkranskin by de musucynen : VII £ par.”.

Pastoor Deschoemaker had beroep gedaan op de paters Predikheren van Ieper om de broederschap van 't Roosenkranske te Rumbeke in te stellen, maar hij had vergeten of verwaarloosd de toestemming van zijn bisschop te vragen. En de Brugse bisschop, Mgr Dionysius Christophorus, als hij dat gewaar werd, moet daarover geschreven hebben naar 't klooster van Ieper, waarop Joannes Cabilliau, de prior der Predikheren van Ieper, de bisschop van Brugge om excuus vroeg, beweerde, dat noch zijn gezag noch zijn jurisdictie daarbij te kort gedaan werden ¹⁰.

En dat ten tijde van pastoor Deschoemaker de broederschap van 't Rozenkransken te Rumbeke bloeide, blijkt duidelijk uit de bewaarde rekeningen. Deze rekeningen werden juist gelijk de kerkrekeningen „ghesenteert an hooghe ende moghende Heer de Thiennes, Baron van Heuklum, heere van Rumbeke, etc., mitsgaders Hr & Mr Pieter de Schoemaeckere, pastoor, en Franchois Goudenhoofd, bailliu van Rumbeke”.

De eerste rekening, lopende over de jaren 1628 tot en met 1635, werd opgemaakt door Pieter Roelens Fs Joos, dat was de pachter op 't hof te Leckene, een der schoonste leenhofsteden van Rumbeke, welke in die jaren van de familie de Viernes overging naar de familie de Riflart (alias Ryffelaert), heren van Ittre in Brabant. De ontvangsten voor die eerste zeven jaren beliepen tot niet minder dan 1665 £ 9 sch. par., en hadden toegelaten

¹⁰ „Litteras vestras comminatorias recepi, quibus cum debita reverentia respondeo, me non existimasse fore ut erectionem S. Rosarij in Parochia de Rumbeke inscia sua Rma Dominatione factam aegre ferret, cum nihil actum sit contra auctoritatem vel jurisdictionem vestram; per indulgentiam enim summorum Pontificum erectio dictae confraternitatis assensui Episcoporum non est subjecta ... quare humiliter oro Rm Sm Dominationem ne nostros ob opus tam pium et sanctum a suo diocesi excludat in quo plus quam a trecentis annis pro salutem fidelium multum laboravimus et sudavimus”. Ypris calendis martij (geen jaartal) waarschijnlijk 1628.

niet alleen een vlag te laten „schilderen om desen broederschap” (by Franchois Ritsaert, schilder te Cortrycke), maar ook tussen te komen in het bekostigen van allerhande kerkmeubelen en jaarlijks vier jaargetijden te doen celebreren, op of rond O.L.Vr. Lichtmis, Boodschap, Hemelvaart en Geboorte. In 1643 was er reeds geld genoeg om over te gaan tot de aanbesteding van een splinternieuw „outaer van desen broederschap” en konden zelf verscheidene honderden ponden parisis te rente uitgezet worden. In latere tijden bezat deze broederschap zelfs onroerende goederen, onder meer de partij land, genaamd „Het Onze Vrouwe sticxken”, vermeld in de kerkrek. van 1743-1753 als „eene partie toecommende het broederschap van den H. Rozenkrans”. Einde der 18e eeuw was deze broederschap nog in leven en bloei; ze ging te loor met of rond de Franse omwenteling. Ze werd nog heringericht door Mgr Malou de 19 december 1853 en een tweede maal door Mgr. Faict de 12 november 1901, maar ze kende nooit meer de bloei en glorieperiode welke pastoor Deschoemakere ze had weten te bezorgen.

In 1628 bekam Pieter Deschoemakere van bisschop Dionysius Christophori een onderpastoor, de eerste sinds de geuzentijd; de bevolking was aangegroeid zoals blijkt uit de geboortecijfers, die van 80 in 1623 rezen tot 126 in 1629, terwijl het getal communicanten het cijfer van ongeveer 2000 bereikt had, zoals vermeld staat in het dossier CE/315 in het Rijksarchief te Brugge (thans Kerkarchief 573).

De nieuwe kapelaan heette Ludovicus Costerius, de naar de mode van de tijd verlatijnste naam van Decostere¹¹. Hij werd priester gewijd te Brugge 26 maart 1626 en bekam nu de kapelany toebedeeld van O.L.Vr. binnen de kerk van Rumbeke, die sedert de

¹¹ In de tafels op de kerkregisters van Rumbeke staat hij ingeschreven als Capelanus bij zijn familienaam; — zoek dan maar in tafels!

religieuze beroerten der vorige eeuw, zonder speciale bedienaar gebleven was; het inkomen ervan, was ten tijde van pastoor VandeKerckhove gevoegd geworden bij het pastoreel inkomen ¹². 23 augustus had Mgr Triest zelfs de last der kapelany gereduceerd tot één mis elke zaterdag en al de negen dagen van de octaaf van O.L.Vr. Hemelvaart en O.L.Vr. Geboorte. Deze reductie werd echter weer ingetrokken op 1 maart 1640 door de heren van 't Vicariaat ¹³.

Ondertussen hadden ook baljuw, schepenen en de notable parochianen der parochie van Rumbeke bij contract van 19 juli 1632 en 14 november 1634 „aen Louys Costerius, erfachtich capellaen van de capelrye van Onse Vrouwe, gheaccordeert 20 £ par. ter maent” en 14 jan. 1644 gunden zij hem daarenboven nog „vier ponden grooten 's jaars voor huyshuere”.

Toen pastoor Deschoemakere aldus van 't bisdom een hulppriester kreeg, wat destijds voor een buitendorp van nauwelijks 3000 zielen bijna een luxe kan genoemd worden, was het inkomen der pastorie van Rumbeke dermate verbeterd dat er de kapelany van O.L.Vr. gerust mocht van afgescheiden worden. De oprichting der confrerie van de H. Rozenkrans en de aangroeiende St-Blasiusdevotie hadden daar ongetwijfeld sterk toe bijgedragen.

Tot hiertoe schijnt het leven van Pieter Deschoemakere op de pastorie van Rumbeke, slechts een ononderbroken opgang te zijn geweest en is hij ons alleen voorgekomen als een ijverige, ondernemende pastoor, die aan zijn kerk schone meubels en kostbare relikwieën bezorgde, confrerieën oprichtte en volks-

¹² „Item annexuit sacellum B. Virginis in Rumbeke pastoratui ad revocationem vel ameliorationem proventum”.

¹³ „Attento quod fructus ejusdem Capellaniae ad primum onus duarum missarum per hebdomadam modo sufficient.” (A.E.B., Boek XX, f. 117 v.).

devoties inbracht of aankweekte, daarbij een dynamieke bezieler, die zijn parochianen wist mede te slepen, gesteund was door de wereldlijke heer van het dorp en in de gunst stond van zijn hogere geestelijke overheid.

In 1630 stak echter een storm op die pastoor Deschoemaker een lange en lastige Kalvarieberg opjoeg; hij geraakte in erge, zeer erge, moeilijkheden met zijn bischop, werd geschorst in zijn erfachtige pastorie van Rumbeke, waar hij vervangen werd door een deservitor, en het duurde twee en een half jaar vooraleer hij te Rumbeke weer zijn dienst kon hernemen.

Nauwkeurige bijzonderheden en juiste gegevens over deze triestige historie, zijn 300 jaar na datum, moeilijk te achterhalen; ik heb die in elk geval tot hiertoe slechts gedeeltelijk kunnen ontdekken. Wat ik te weten kwam, deel ik hier mede, hoe onvolledig ook, — latere speurders kunnen er mede te scheute gesteld worden — maar ik wil vooral geen oordeel vellen over schuld of onschuld, in een zaak waar zoveel elementen ontbreken om zich te kunnen een juist gedacht vormen over de ware toedracht ener zo ingewikkelde zaak.

De vele zuiderse soldaten, vooral Spanjaards en Italianen, die in de jaren 1625-1628 in onze gewesten gekantonneerd lagen, hadden een pest van ongebondenheid en ontucht verspreid over heel de streek. In januari 1628 had de Brugse bisschop, die ingoede Mgr Christophori, het zelfs nodig geoordeeld de Spaanse kapitein Fernandez instantelijk te verzoeken maatregelen te treffen om daar een einde aan te stellen: „Comme nous sommes informez de bonne part qu'en votre quartier et entre vos soldats se trouvent plusieurs putaines, au regret des gens qualifiez et grand scandale de chascun, nous vous venons requérir et demander par cette de vouloir osi tost votre compagnie délivrer d'une peste si dommageable aux âmes de vos sujets et pernicieux à votre réputation chez gens d'honneur et qualité, ce que

faisant, non pas seulement mériterez beaucoup près Notre Seigneur, donnerez contentement envers vos soldats et prochain, mais aussy m'obligerez beaucoup trouverez toujours etc... (A.E.B., XIV, f. 37, 28 januari 1628).

Te Roeselare en omstreken hadden, van af einde 1625, een macht van Italiaanse soldaten gelegen, gecommandeerd door Marechal De Bonne, dewelke door de magistraat der heerlijkheid van 't Hof te Izegem, zich uitstreckende over ongeveer een derde van het grondgebied van Rumbeke, met allerhande geschenken werd begiftigd, om zoveel mogelijk van inkwartiering zijner lastige soldaten op haar grondgebied gespaard te blijven (Rek. van issuwen van den laetscepe van 't Hof t'Iseghem, 1625)¹⁴.

6 augustus 1629 was Mgr Dionysius Christophori gestorven en in mei 1630 werd hij opgevolgd door Mgr Servatius Quinquerus of De Quinckere, een geboren Bruggeling. Van nederige afkomst, had deze, door schranderheid van geest en onverdroten werkzaamheid, zich weten een weg te banen tot de hoogste kerkelijke bedieningen. „Alleen door zijn deugden en geleerdheid was hij tot de bisschoppelijke stoel van Brugge geraakt”, zo zegt Beaucourt de Noortvelde. Intussen is hij een der minst begrepen en meest raadselachtige figuren gebleven die ooit de bisschoppelijke zetel van Brugge bekleed hebben.

¹⁴ „Item ghegeven by ordere van balluy ende schepenen der heerl. van den hove Tyseghem, up den XXXen decembris 1626 an den Capytein Marsale de Bienne, liggende jeghenwoordigh in gharnisoene tot Rousselaere, voor een niejaer, belovende mits desen te doen houden ghoede ordene onder zyne soldaten ende voort te doene zulck als eenen ghoeden capyteijn is schuldich te doene, de somme van XV f. par.

Item ghegeven by ordere als voorseyt an den sergeant Franciscus voor een gratuwyteyt mits belofte van vrientschap an de laeten van hove Tyseghem die souden moghen hebben onghemanierde soldaten : 4 £ 16 sch. p.”.

Tegen de wens en de wil van al wat naam droeg in zijn bisdom, ging hij over tot de afschaffing van zijn eigen bisschoppelijk Seminarie van Brugge, op een ogenblik dat er nog altijd een groot tekort was aan priesterlijke roepingen, waardoor de jonge leviëten van zijn bisdom zich genoodzaakt zagen te gaan studeren naar Leuven of naar Douai in het Seminarie Latorre. Zijn eigen tijdgenoot, de geschiedschrijver Sanderus, verklaart zelf niet te begrijpen waarom hij dit deed, en zegt „ob causas mihi obscuras”. Felix D’hoop spreekt in zelfde zin : „Je dois me borner aujourd’hui à quelques évènements dont le décret de suppression (de l’ancien seminaire), émané de l’Évêque Servais de Quincker en 1632, est sans doute le plus important et celui qui est resté jusqu’ici le moins expliqué”¹⁵.

Streng voor zichzelf, was Mgr De Quinckere het ook voor anderen, bijzonder op zedelijk gebied, en voor zijn onderhorige geestelijken, was hij onverbiddelijk. Pas enkele maanden na zijn verheffing tot bisschop, legde hij hier in ’t gebuurte de Rhetorica Camere Ste Barbel van Roeselare stil, en de motivering van zijn vonnis wijst uit hoe nauwgezet hij was in zake geloofslering en zeden¹⁶.

¹⁵ *Quelques documents relatifs à l’ancien Seminaire de Bruges*, Bruges, Vandecasteele, 1866, bl. 14.

¹⁶ „Zyn Eerw^{de} Heere den Bisschop van Brugghe, hebbende doen examineren ende oock zelve duerlesen ’t spil by die van de Caemere van Ste Barbel binnen de stede van Rousselare ghespeelt op St Michiels dagh lastleden, ende bevyndende tselve te zyn een Weyspel vol van verweckynge van de ionckheyt tot onzuyverheyt ende voorts ghemynghelt met diversche manieren van spreken die de Catholycken kunnen verstaen naer den regel van ’t Catholycke gheloove ende de Kettters naer de Ketttersche dwaelynghe, heeft verboden en verbiedt mits desen dat tselve meer gespeelt worde. Ende vreesende dat d’ander spelen onder die van de zelve caemer rustende, van dierghelycke soorten zyn, verbiedt aen die van de voorn. caemere van Ste Barbel ende alle andere voortaan eenich spel, ’t zy int openbaer ’t zy int byzondere te spelen tot dat de zelve by zyne Eerwt ofte zyne ghecommitteerde ghevisiteert ende gheapprobeert sullen wesen

Ook de Paters Augustijnen hadden met hem af te rekenen toen zij hun klooster te Roeselare wilden oprichten. De bisschop oordeelde dat aan een stichting met een beperkt aantal paters grote zedelijke gevaren verbonden waren¹⁷. Hij aarzelde zelfs niet een proces tegen hen in te spannen voor de Raad van Vlaanderen, die in zijn vonnis van 14 aug. 1635 gelijk gaf aan de Augustijnen, en 't was slechts 13 februari 1639, als hij reeds met één voet in 't graf stond, dat hij zich gewonnen gaf en de overdracht der goederen van het gewezen hospitaal aan de Augustijnen goedkeurde¹⁸. Van bisschop De Quinckere zegt Cannoot in zijn *Histoire du diocèse de Bruges*, bl. 61 : „Il s'appliqua à une sage reforme de son clergé”, en dat hij hierbij met vaste hand te werk ging en zonder handschoenen aan te trekken, ondervonden reeds van 't eerste jaar zijner bisschoppelijke bediening, de kapelaan Jacques Declercq van Oostende, kapelaan Simon Devriendt van O.L. Vrouwkerk te Brugge, de pastoors Jan Ingelbrecht van Uitkerke, Jan Consteurs van Lembeke en ook ... Pieter Deschoemakere van Rumbeke.

2 oktober 1630 moest pastoor Deschoemakere verschijnen voor zijn bisschop „ob graves rationes” en na verhoor en confrontatie met Catharina Geldhoff, een „meretrix” van Rumbeke, werden beiden, stante pede, in de gevangenis opgesloten. De acta episc. maken geen melding van dit verhoor en hier vinden wij dus geen uitleg over de juiste toedracht der zaken die pastoor Deschoemakere te laste gelegd werden. Alleen in het dossier CE/315 van R.A.Bg. (thans kerkel. archief 573)

op de peynen ghedreghen by de placcaeten by onse Souvereyne Princen in voorgaende tyden op dierghelycke saecken gheordonneert”. (A.E.B., boek XVI, f. 42, 28 dec. 1630).

¹⁷ Annalen der Emulatie, Brugge, jaargang 1868, bl. 296.

¹⁸ J. J. POLLET, *De Augustijnen te Roeselare, 1635-1805*, in *Augustiniana*, V (1955), bl. 168.

vinden wij een getuigenis, ondertekend door een drietal personen op dat verhoor aanwezig : „Nos infrascripti ad requisitionem R¹ D¹ Ep¹ Brugens. fideliter attestamus, nos pntes fuisse cum dicto Rno Dno consistorio curae Brugensis 2 octobris 1630 et audivisse quod idem Rus Dus postquam D. de Schoemaeker pastor Rumbecanus et Catharina Geldolf parochiana ejusdem parochiae ibidem comparantes, fuissent confrontati, decreverit ut D. de Deschoemaeker carceris curiae teneret (sicut et dicta Catharina Gheldof ibidem detenta fuit et adhuc detinetur) donec super huic inde dictorum et allegatorum veritate aut falsitate informationes essent captae. In cujus rei fidem subscripsimus hac 18 Januarii 1631. Subsignatum erat Ita est. Judocus Faingniaert, H. de Gaule, N. Audejans curiae spiritualis Brug. Graphiarus”.

Volgende dagen moet een eerste onderzoek plaats hebben gehad, waarvan ik echter nergens sporen heb kunnen vinden, maar de gegevens van het verslag over dit onderzoek zullen waarschijnlijk aan Mr Judocus Bonte „promotor curiae spiritualis” tamelijk onvoldoende gebleken zijn, want 21 november 1630 deed de bisschop, ondermeer door zijn kanunnik-penitentier, nieuwe inlichtingen „novas informationes” inwinnen ¹⁹.

De nieuw-ingewonnen gegevens en feiten waarover wij weerom geen verslag konden vinden, moeten de bisschop voldoende erg toegeschenen zijn om 23 november over te gaan tot de schorsing van Pieter Deschoemakere als pastoor van Rumbeke, waar hij „lite pendente” vervangen werd door een deservitor, namelijk

¹⁹ „R^{us} d^{us} commisit R^oD^o Joannis Beltram J. U. Licentiato Canonico et penitentiaro Brugensi, ac Mro Jacobo Verhaeghe etiam J. U. Licentiato novas informationes ad instantiam Mri Judoco Bonte promotoris curiae spiritualis audiendas in parochia de Rumbeke super excessibus scandalis et delictis Dni Petri de Schoemaeker pastoris ibidem.” (A.E.Bg., boek XVI, f. 27ç.)

door Guilielmus Hallaert, pastoor van Stuivekenskerke ²⁰.

Ondertussen was Past. Desch. sinds 8 oktober 1630 reeds uit de bisschoppelijke gevangenis geraakt en was hem de stad Brugge als gevangenis aangewezen. In Brugge mocht hij vrijuit gaan, maar de stad mocht hij niet verlaten en tweemaal daags moest hij zich gaan vertonen; hij had zelfs moeten tekenen dat hij er mee instemde uit zijn pastorie van Rumbeke ontzet te worden, indien hij aan dat bevel te kort kwam ²¹.

Uit de notarieel geacteerdde verklaring van pastoor Deschoemakere in date 5 december 1630, kunnen wij echter opmaken waarvan juist hij beschuldigd werd :

„Comparuit coram me notario publico Brugis residente Dnus ac Mgr Petrus de Schoemaecker pbr pastor parochiae de Rumbeke diocesis Brugensis, declarans quod quaedam sua parochiana cognominata Gheldolf, vilis omnino conditionis persona existens soluta et quae abhinc annis aliquot fugit ad partes hoereticorum in contubernio custodis de Ouckene, et post aliquod tempus ad has partes rediit, ipsum dnum comparantem accusavit in curia spirituali Brugens. quod ipse eam impregnasset, quod est falsissimum; propter quod citatus in dicta curia, de mandato Rmi admodum Dni Epi Brugeñ fuit coniectus in carceres et postquam aliquot diebus ibidem fuisset detentus, obtinuit oppidum Brugensem pro definito carcere. Dnus vero comparans, considerans quod par modum talis incarcerationis et detentionis, quae nihil commune habet cum instantia promotoris, multus est difamatus et quod iure

²⁰ „Rus Dus considerans per informationes sufficienter esse probatum publicam vocem et famam de incontinentia Dni Petri De Schoemaecker per parochiam de Rumbeke et alias vicinas, ac per easdem etiam sufficienter probatus esse minas quas comminatus est idem Dnus Petrus de Schoemaeckere iis qui contra eum aliquid deposuerunt, commisit deservituram curae de Rumbeke, lite hoc pendente, Dno ac Mgro Guilielmo Hallaert pastori de Stuevekenskercke”. (Stuivekenskerke is gelegen op meer dan 30 Km van Rumbeke).

²¹ „Relaxamus reum carceribus, assignando eidem civitatem quam non egrediat sine nostrum consensium, mandantes eidem bis sese nobis de die personaliter sistat, idque in casum contraventionis sub poena privationis actualis suae curae de Rumbeke, quam conditionem sub signatura acceptavit” (R.A.Bg., Kerkarch. 573).

permissum est de omni gravamine appellare, idcirco de ipso gravamine appellavit et appellat per praesentes ad Ill. Dnum Archiepiscopum, tali modo quo oportet fieri et melius fieri potest, declarans ulterius suam intencionem esse se defendere contra dictam accusationem in iudicio et ordinario modo, ut innocentiam suam notam faciat prudentiae dni Judicis, quam Deo scit esse notissimam, ut possit ab instantia Promotoris absolvi. Postremo petit a me notario hujus fieri insinuationem R^{mo} Dno praedicto, vel ejus Officiali et a me sibi dari relationem.

Actum hic Brugis die 5^a decembris 1630, presentibus...".

(R.A.B., Kerkarchief, n° 573).

Catharina Gheldolf stond echter alleen niet om de pastoor te beschuldigen. Ook de baljuw Goudenhoofft, die pastoor Deschoemakere steeds als zijn vijand nummer één bestempelde, alsmede zijn eigen onderpastoor Ludovicus Costerius hadden getuigd dat pastoor Deschoemakere bij Catharina Gheldolf ten huize ging en daar al te veel en te lang zat.

Bij dit alles had men Catharina Gheldolf, bij het baren van haar kind niet gepraamd om te verklaren wie de vader was en pastoor Deschoemakere had het kind zelf gedoopt, en naar zijn eigen voornaam, Petrus geheten ²².

In een repliek „exhibitum per S. Steyaert die decima martii 1631" wijst deze er op hoe moeilijk het is voor iemand, die aangesteld is om te leiden en ook om te berispen, van daardoor niemand te misdoen, zich ook beroepende op de verklaringen van de Rumbeekse magistraat en der parochianen van Rumbeke van klein tot groot, die over de onschuld van pastoor Deschoemakere een uitdrukkelijke getuigenis hebben afgelegd, evenals de deken van Gistel dit eveneens deed ²³.

²² „Quod dicta Catharina in extremo partus dolore non fuerit admonita ad declarandum patrem suae prolis, idq. ideo quia omnibus notum erat et publicum reum esse patrem prolis, quam et ipse reus baptisavit et nominavit Petrum”.

²³ „quod non mirum eum non possit omnibus placere qui ex officio suo tenetur alios arguere, alios increpare, tanta in multitudine quanta est in parochia appellantis quem excedit duo millia commu-

Geheel 't jaar 1631 vertoonde Pieter Deschoemakere zich niet te Rumbeke. Te Brugge dat hem als een gedwongen verblijfplaats aangewezen was, moet het hem maar een povere troost geweest zijn te vernemen hoe, in de omgeving van Rumbeke, ook alles scheen „om zeepe” te gaan, hoe pastoor Delobel van Kachtem 12 juni 1631, eveneens uit zijn cure ontheven werd en zelfs verbod kreeg van nog verder mis te lezen : „ut administratione dictae curae ac missarum celebratione abstinereat”; hoe te Roeselare er twee pastoors Jan Van Alken en Walterius Smits aan het twisten waren over het bezit der pastorie, zodanig dat Mgr van Brugge er niets beters op gevonden had dan 8 augustus 1631 te bevelen dat „geen van beide zich nog mocht moeyen met 't bedienen van de zelve cure ofte d'administratie van de goedynghen van de zelve”; Mr Jean Icx werd benoemd tot bedienen van bedoelde cure en de magistraat van Roeselare verzocht, hem te laten „'t ghebruuk van 't huys pastoreel”.

Begin 1632 scheen het einde van Pieter Deschoemakere's ballingschap nabij en een aannemelijke transactie gevonden, die hem 13 januari 1632 voorgelegd werd; maar om reden van twee artikelen, waarvan de inhoud onvermeld gebleven is, weigerde Pieter Deschoemakere die overeenkomst te aanvaarden; waarop de bisschop hem beval dezelfde dag 's namiddags om twee ure, ten paleize terug te keren om onderhoord te worden over zijn bekwaamheid in 't bedienen ener pastorie ²⁴.

nicantium.” „Stant in contrarium pro appellante, magistratus loci et omnes quotquot sunt a summo ad infimum qui aegre diuturnam ejus ferunt absentiam et de ipsius inculpata in omnibus amplissimum praebent testimonium, quo praefati delatores convinci et sinistra omnis suspitio Reverendissimo possit eximi” ... „an Decanus Gistelensis modernus non asseruerit decano Tiletano sibi constare de innocentia rei, sibique constare quantum meretrici fuerit promissum et quantum solutum ut false reum accusaret.”

²⁴ „Rus Dus mandavit ut sese post meridiem hora 2^a sisteret in

Na de acht jaar dat Pieter Deschoemakere zich te Rumbeke ontpopt had als een buitengewoon ijverig en verdienstelijk pastoor, schijnt het op zijn minst nogal wonderlijk dat men hem nu een examen wil afnemen over zijn bekwaamheid of bevoegdheid om pastoor te spelen.

Te twee ure stipt waren in het bisschoppelijk paleis aanwezig : de Prior der Augustijnen van Brugge, de Prior der Carmelieten, de Gardiaen der Capucijnen, de Rector der Jezuiten, een lector der Recoletten, een ongeschoeide Carmeliet, een Predikheer en een lector der Capucijnen, alle geroepen om dat examen af te nemen : „*Quibus congregatis declaravit dictus Rmus Dus se eos requisivisse ut hic adessent ea intentione ut examinarent dti Rmi Dni (ad amovendum omnem occasionem suspicionis de partialitate) Dnum Petrum Deschoemakere pastorem ecclesiae parochialis de Rumbeke super sufficientia doctrinae ejus ad gerendum munus pastorale*”.

Maar die niet afkwam, dat was pastoor Deschoemakere.

Na een uur vruchteloos wachten konden de examinatores niets anders dan verstek verklaren : „*Cujus adventum usque ad horam 3am et ultra expectassent et non comparente, requisiti sunt ut ejus defectum in comparando testarentur; quod fecerunt singuli manu propria subscribentes*”.

Dat pastoor Deschoemakere het beneden zijn waardigheid achtte, na al hetgeen hij reeds gepresteerd had als pastoor van Rumbeke, nu nog te moeten een examen afleggen over zijn bekwaamheid in 't bedienen ener pastorie kunnen wij, met onze leken-mentaliteit, best begrijpen; het blijft daarom niettemin waar, dat hij door

palatio Episcopali super sufficientia doctrinae necessariae et requisitae ad munus examinendum” (A.E.Bg., 13 jan. 1632, boek XVI, f. 121).

zijn wegblijven, de spot dreef met de bevelen zijner Geestelijke Overheid, aan wie hij toch als priester gehoorzaamheid verschuldigd was.

Dergelijke handelwijze was althans niet van aard om de bisschop gunstig te stemmen te zijnen opzichte en een minnelijke oplossing van zijn zaak te bevorderen.

Pieter Deschoemakere bleef dan ook verder te Brugge „civitatem Brugensem pro carcere tenens”. De bisschop verbood nu zelfs aan de religieuzen van 't Godshuis van de Potterie, waar pastoor Deschoemakere placht mis te lezen, „wel expresselick op arbitraire correctie dat men d'heeren Pieter Deschoemaecker voornoemt ende Aernout Schapelinck gheensins voortaan in de zelve capelle laete celebreren” (A.E.Bg., boek XVI, f. 140, 26 april 1632).

Gedurende geheel 't jaar 1632 deed pastoor Deschoemakere weerom te Rumbeke geen dienst, de zielezorg der bevolking overgelaten blijvende aan een deservitor, pastoor te Stuivekenskerke, die voor zijn eigen schapen te zorgen had, en aan wie, wegens de verre afstand en de gebrekkige verkeersmiddelen vooral in wintertijd, het niet mogelijk was veel te Rumbeke aanwezig te zijn. Deze moest zich dan ook noodgedwongen verlaten op de kapelaan Costerius, die naar 't zeggen zelf van de bisschop al de last en de hitte van de dag te dragen had „quia tulit pondus diei et estus” (A.E.Bg., XVI, f. 31^v).

Enkele dagen voor Pasen 1633 stond opeens Pieter Deschoemakere terug in de pastorie en in de kerk van Rumbeke, wel te verstaan eigenmachtig, tegen de wil en zonder consent van zijn bisschop. Het duurde natuurlijk geen tijd eer dat deze het te weten kwam en op O.L. Vrouwboodschap 25 maart 1633 kwam te Rumbeke de bisschoppelijke boodschap toe, luidende als volgt :

„Eerw. Heer den bisschop van Brugge verstaende dat heer Pieter de Schoemaecker hem vervoordert heeft wederomme tot Rumbeke te commen ende met onwaerachtighe maeren 't ghemeente aldaer t'ontstellen op 't pretext van eenich

pretens consent, op onwaerachtich te kennen geven verkregen belast dat het vercondigt worde binnen en buyten de Kercke van Rumbeke dat het niemand gheoorlooft en is aen hem te biechten ofte eeneghe sacramenten van hem 't ontfanghen; verbiedende op peine van arbitraire correctie hem eenighe ornamenten te gheven om misse te doene ende autorizeerende alle wettelicke officiers om hem t' apprehenderen ende ghevanghen naer Brugge te brynghen.

Actum 25 maert 1633" (A.E.Bg., XVI, f. 219^v).

In het gemeentearchief van Rumbeke is het origineel bewaard ener attestatie d.d. 31 maart 1633 waarbij „Pieter Roelens en Pieter Vandenbroele, schepene der prochie van Rumbeke, verclaeren ende attesteren ... dat wij op den 1^e Paaschdag letsleden 1633 ... voor de hooghmisse, ter instantie van heer Ludovicus Costerius, capellaen der voorn. prochie, met denselven Costerius ghegaen zyn by heer Pieter de Schoemaecker, staende achter den hooghen autae binnen de Kercke van Rumbeke voornoemt, alwaer wy terselver stond gehoord hebben dat de voorn. Costerius uyt crachte van zeker (commissie?) hem ghedelivreert van wegens Zijn Eerw. heer de Bisschop van Brugge, ghedateert van 27 maart 1633 ond^t....., verboden heeft an den voorn. de Schoemaeckere dat hy hem niet vervoorderen en zoude misse te singhen noch eenighe ornamenten te nemen of te besighen in de voorn Kercke". Pastoor Deschoemakere protesteerde tegen dit verbod, „als hebbende commissie van hoogher handt", zong de hoogmis op Paasdag zelf, alsook op de twee navolgende paasdagen, „oock de biecht ghehoort en de communie ghegheven als gewoonlick" (Gem. arch., Minuten acten en contracten 1632-1634).

Commissie van hoger hand? Zoals blijkt uit de processtukken was hiermede bedoeld een vrijgeleide aan pastoor Deschoemakere bezorgd door de pauselijke Nuntius zelf.

Dat vrijgeleide wilde de Bisschop van Brugge niet erkennen, alleszins niet voor langer dan de Paasdagen

1633 en eiste dat pastoor Deschoemakere zich daarna terug kwam gevangen zetten binnen Brugge.

Nu ging pastoor Deschoemakere zijn eigen bisschop aan, die hij beschuldigde het vrijgeleide van de pauselijke Nuntius niet te eerbiedigen, en bewerende dat de Brugse bisschop geen rechter kon zijn in eigen aangelegenheid, en zich voorgaandelijk steeds al te partijdig tegen hem had aangesteld, zocht hij zijn geschil te doen beslechten door een „onbevooroordeeld” gerecht, dit van de bisschop van Gent. Hierbij verloor pastoor Deschoemakere waarschijnlijk niet uit het oog, dat de bisschoppelijke zetel van Gent nog altijd bekleed was door zijn oude vriend en weldoener Mgr Triest.

In zijn verzoekschrift „*exhibitum 20 aprilis 1633*” beweert pastoor Deschoemakere dat Mgr De Quinckere hem altijd kwalijk gezien had omwille van zijn benoeming tot de cure van Rumbeke, voor het onderzoek zijner zaak „*rejectionis justis informationibus suorum juratorum officiariorum*” beroep gedaan had op zijn ergsten vijand de baljuw van Rumbeke : *commisserit ballivo de Rumbeke alias informationes capiendas, quem tamen sciebat esse delatorem et instructorem necnon actoris capitalem inimicum*”; getuigen ten gunste van de pastoor uit hun bediening ontslagen had en getuigen ten zijnen laste met weldaden overladen : „*destituit nuper quosdam officarios suae curiae quia pro actoris justificatione deposuerunt. E contra nimium favet testibus contra actorem productis, imo unam a tempore suae depositionis cum sua prole sustentat et nutrit*”. Het vrijgeleide van de Nuntius had hij zodanig miskend, dat duizende gelovigen gevaar gelopen hadden met Pasen aleens geen mis te kunnen horen. „*Imo in vilipendium dictarum litterarum salvi conductis, et publicam actoris diffamationem, per litteras suas mandavit Cap^{no} et Ballivo de Rumbeke ut unus in ecclesia, alter extra ecclesiam, ipso die Passchae publicarent atque indicerent populo ne*

actori confiterentur neque ejus ex manibus sacrum Synaxim sumerent, et custodi ne ipsi subministraret ornamenta ad celibrandum, ubi tamen nemo alius in ejus locum erat substitutus, sic ut mille et plures, eo die sacrum non audivissent." Aan pastoorsgezinden zou Mgr doen vragen hebben „Syn Eerw. vraecht vut wat redene dat ghylieden zulck eenen filt ende rabaut vooren staet" enz. Zo erg was de bisschop op pastoor Deschoemakere gebeten, beweert deze laatste, dat hij zou gezegd hebben : „quod idem actor nunquam esset rediturus ad suam curam etiamsi mitram deberet perdere"; eerder dan hem naar Rumbeke te laten terugkeren, zou hij nog liever zijn bisschopsmijter erbij inschieten.

Om al die redenen oordeelde pastoor Deschoemakere dat Mgr De Quinckere geen vonnis mocht vellen in eigen zaak en vroeg dat het geval aan de „onpartijdige" rechtbank van de Gentse bisschop zou overgemaakt worden.

Uit de stukken gevoegd bij het dossier nr 573 van het kerkelijk archief in het R.A.Bg. blijkt dat werkelijk het geding naar Gent overgeschakeld werd, en wordt er daar zelfs verwezen naar Registrum causarum part. curiae Episcopalis Gandavensis folio 280 in date 20 april 1633. Volgens inlichtingen verstrekt door de dienstwillige Archivaris van het B.A.G. is er echter, — zoals te voorzien was, schrijft hij — niets te vinden in de acta episcopatus 1633. Maar misschien is er wel wat te zoeken in het Registrum Rescriptorum (1622-1717) of in de Minutes de sentences (1567-1857) van de Officialité XVI; deze registers bevinden zich nog echter altijd voor schifting en inventarisatie in het R.A.G., waar zij schijnen, met andere registers van het fonds „Généralités", overgebracht te zijn geweest.

De Heer Conservator van het R.A.G. deelde mij allervriendelijkst mede dat : „Onder de enkele registers van de Officialiteit; die bij de in gang zijnde ordening

van het Bisschoppelijk Archief reeds teruggevonden werden, is er slechts een dat loopt over het tweede kwart der 17^e eeuw, namelijk „Extracta rescriptionum ex registro actorum curiae gandavensis...” (1622-1737). Dit register, hetwelk nu de voorlopige signatuur B359 draagt, bevat een keuze van rescriptiën of antwoorden van de officiaal op rekwesten die door veroordeelden of gevangenen van het Geestelijk Hof tot de Privé-Raad of tot de Raad van Vlaanderen gericht werden. Het werd nagezien voor de jaren die U interesseren doch pastoor Deschoemakere van Rumbeke staat er niet in vermeld.”

Was de uitspraak van het bisschoppelijk gerecht van Gent pastoor Deschoemakere gunstig? Waarschijnlijk wel, want Pastoor Deschoemakere was en bleef te Rumbeke en kon verder zijn dienst van erfachtig pasteur voortzetten, zich zoals vroeger gedragende als een ijvervolle en verdienstelijke pastoor, in de gunst staande van de wereldlijke Heer van Rumbeke en zeker ook van al of het merendeel zijner parochianen.

In de attestatie der Rumbeekse schepenen van 31 maart 1633 hebben wij gezien, dat zij pastoor Deschoemakere gingen vinden „staende achter den hooghen autaeer”; daar was het dat, te dien tijde, in de kerk van Rumbeke, de priesters hun misgewaden aantrokken, want de kerk had nog geen sacristie. De kerkrekeningen vermelden, in deservitor Allaert's tijd : „Ghemaeckt een taeffel achter den hooghen altaer gheordonneert omme de priesters aldaer te kleeden ende ontkleeden XXX sch.” (Zie Mem. Rumb. Zomer 1918).

Het bouwen ener sacristie was zelfs een der eerste werken waar pastoor Deschoemakere zich voor inspande na zijn terugkeer. In de kerkrekening 1633-34 zijn daar allerhande bijzonderheden over te vinden; de kerk van Rumbeke was waarschijnlijk niet rijk genoeg om dat alles alleen te bekostigen, ook de kerkschalen werden hiervoor aangesproken. De confrerie van 't Rozen-

cransken betaalde 104 £ par. „voor 4 duysent schailien gheemployert in het decken van de sanctuarie”, 't becken van 't helich Sacrament 46 £ par. voor „'t uitstellen van de cassynen in de sanctuarie” en de schotel van St-Pieter & Blasius 38 £ 10 sch.” over leverynghe van 2 cassynen met het yserwerk daertoe dienende staende in de sanctuarie deser Kercke”.

Ook in de kerkrek. 1634-35 staan nog verscheidene onkosten vermeld die betrekking hebben op het bouwen van deze sacristie. Het verslag der bisschoppelijke kerkvisite van 21 sept. 1642 zegt: „Sacristia est comoda, non sunt armoria apta minoribus ornamentis, linteamina sunt sordida”²⁵.

Maar pastoor Deschoemakere had wat meer in 't zin. Ook zijn kerk wilde hij vergroten, mogelijks wel omwille van de aangroei der bevolking en de toeneming der volksdevoties. In zijn tijd was de kerk van Rumbeke nog een kruiskerk; pastoor Deschoemakere deed in de jaren 1641-1642 de zijkoren uitlängen, door het bouwen van twee zijbeuken reikende van aan het kruis der kerk tot aan de endeldeur. Sindsdien werd er niets meer gewijzigd aan het grondplan der oude kerk. Pastoor Deschoemakere is het, die vóór drie eeuwen aan de kerk van Rumbeke de vorm en het uitzicht gaf, zoals wij die vóór de eerste wereldoorlog gekend hebben.

Dat bracht geweldige onkosten mede, die de kerk van Rumbeke niet kon dragen; ook werd dit werk uitgevoerd op kosten der tiendeheffers, en zo zijn er in het Rumbeeks kerkarchief slechts schaarse aantekeningen over dit werk te vinden. De kerkrek. 1641-42 zegt onder meer: „Guillaume Reyntgens over 't zaeghen van 't bert

²⁵ De sacristie der kerk van Rumbeke werd herbouwd door pastoor Valcke in 1762-1765, vergroot door pastoor Hooge in 1858, en helemaal getransformeerd door pastoor Slosse in 't begin dezer eeuw. Kerk en sacristie werden gedynamiteerd door de wegtrekkende Duitse troepen in oktober 1918 en op nieuwe maat en stijl herbouwd in 1924 zoals ze nu nog bestaan.

ghebruyckt tot de stellynghe om de boghen te maecten in de Kercke XVIII £ XII sch.". Ook de rekening van 't becken van 't heylich Sacrament 1641-42 vermeldt : „Gillis Pillen over leverynghe van persen omme stellynghe te maecten om de nieuwe boghen binnen de Kerk van Rumbeke”.

In het verslag over het bisschoppelijk kerkbezoek op 21 sept. 1642 staat, nopens het kerkgebouw, genoteerd : „Ecclesia bene sarta et tecta uti et campanile; omnes tres chori clauduntur saepe lignea venuste facta.” Benevens de drie autaren in 't koor der kerk maakt dit verslag ook melding van twee niet gewijde autaren binnen het schip der kerk : „Sunt in navi ecclesiae duo non consecrata altaria”.

Eén van deze was ongetwijfeld het nieuwe altaar, dat pastoor Deschoemakere had laten maken en aanbesteden enige maanden te voren en waarover wij in de rekening van het Roozenkransken over de jaren 1637-1642 enkele bijzonderheden opgetekend vinden ²⁶.

Ook de Blasiusdevotie vergat pastoor Deschoemakere niet en in 1638 ging hij over tot de oprichting van een Blasiusgenootschap, maar weerom zonder kennisgeving aan of goedkeuring door zijn bisschop. 't Was immers nog altijd Mgr De Quinckere die de bisschoppelijke zetel van Brugge bekleedde, en tussen die twee zal het wel nooit meer tot beste verstandhouding gekomen zijn. Gedurende de negen jaar dat Mgr De Quinckere te Brugge als bisschop stond, heeft hij ook geen enkele

²⁶ „Betaelt door Franchois Goudenhoofft present Mynheer den Pastor, aen de Knecht van Glaude le fer bildesnyder, voor gratuiteyt ondersproken int besteden van den outaer van dezen Broederschap XIII Januari 1643 6 £ par.

Ende by den voorn. Goudenhoofft ghetelt by order van Mynheer den Baron van Heukelum ende de Pastor, an Glaude le fer op 't tweede payement van 't accord van de voors. outaer, den 8 april 1643 200 £ par.”

keer een voet gesteld op de parochie van Rumbeke, noch om te vormen noch om de kerk te bezoeken.

Geheel de historie der oprichting van de Confrerie van de heilige Blasius, die ten huidige dage nog bestaat in de kerk van Rumbeke, werd omstandig verhaald in een duplique van de Brugse bisschop Mgr Van Susteren bij een proces tegen „die van Rumbeke” waarvan het dossier bewaard is in het Rijksarchief te Brugge CE/1461:

„Par. 114. — Men wiste te dien tyde (1628) geenszins te spreken van het Broederschap van den H. Blasius 't gone lange jaeren daernaer maer en is opgecommen ende synen oorspronck maer eerst genomen heeft op 3 Februari 1638 als wanneer de Heere van Rumbeke op zyn eigen vromigheyt ende sonder het consent van Z. H. den Bisschop van Brugghe dusdaenigh pretens broederschap notoirlyk buyten zyn pouvoir heeft opgerecht gehad.

Par. 115. — Ondertusschen vernomen ende achterhaelt zynde door Z. H. Nicolaus Haudion Bisschop van Brugge dat dit broederschap niet behoorlyk en was ingericht, heeft den gemelden Bisschop in zyn episcopale visite ten jaere 1643 omme tselve te ondersoucken onder andere geordonneert als volgt : *Doceat pastor qua auctoritate erecta est Confraternitas Sti Blasii in dicta ecclesia, vel quis Episc. Brug. facultatem dederit.*

Par. 116. — Waeraen de gemelde pastor en die van Rumbeke niet hebben connen voldoen als nooit gehandt hebbende eenige episcopale institutie ofte approbatie, is dit broederschap op het verzoek van die van Rumbeke door den gemelden Bisschop, maar eerst geapprobeert gheweest op 5 februari 1646 als wanneer geordonneert is gheweest dan of de brieven in forma te depecheren.”

Daar hoort gij, uit de mond van Mgr Van Susteren zelf, die te Brugge als bisschop stond van 1716 tot 1742, het authentiek verhaal der oprichting van de Broederschap van den H. Blasius binnen de kerk van Rumbeke.

En zo mocht pastoor Deschoemakere het nog beleven, dat zijn onregelmatig opgerichte Confrerie van St Blasius toch, door zijn bisschop Mgr de Haudion, die in 1642 was opgevolgd aan Mgr De Quinckere gestorven in 1639, werd erkend en goedgekeurd.

Weerom kunnen wij hier vaststellen hoe pastoor Deschoemakere bijgestaan en gerugsteund werd door de plaatselijke heer van Rumbeke, die hem zelfs bij het oprichten van geestelijke genootschappen de hand leende, en die ook aan de kerk van Rumbeke die kostelijke zilveren kelk geschonken had die, tot op heden bewaard, steeds de beste missekelk der kerk van Rumbeke gebleven is. Hij draagt onder in de voet de wapens de Thiennes de Renesse, alsook een gothische kleine letter *r*, de hoofdletter F.G., een gekroonde leeuwenkop en een gothische gekroonde *b*, waaruit vakkundigen weten op te maken dat deze kelk gemaakt werd te Brugge door de zilversmid Franchois Ghuens, tussen 2 september 1624 en 25 september 1625.

Het was ook pastoor Deschoemakere, die er mede begonnen is, met op het kerkhof van Rumbeke dat destijds, gelijk overal, rond de kerk gelegen was, opgaande bomen te planten. Uit de Blasiusrekening van 1637-38 noteer ik: „Jacques Van Rapenbusch over coop ende leverynghe van 22 olmkes gheplant op het kerkhof. XI £ par.”

Pastoor Deschoemakere had het goed op als hij olmen deed planten rond zijn kerk; wat past er toch beter bij een hoge gothische kerk dan een kroon van opgaande bomen. Als deze bomen groot en oud geworden waren en er geen bate meer op te verwachten was, of als de behoefte aan hout voor herstellingswerken aan de kerk zulks vergde, werden ze geveld en verkocht of gezaagd en weer vervangen door jonge plantsoenen ²⁷.

²⁷ Het zullen wel de olmen zijn, gepland in pastoor Deschoemakere's tijd, die 1 maart 1715 verkocht werden „in twaalf kerven of koopen, voor 194 £ 50 boven voor elcken coop eenen schellynck van quaet gelt”, en die vervangen werden door jonge plantsoenen in 1715, door Jacobus Boutens gehaelt naer Ipre, en in 1716 door den Kerckbailliu „gedoornd en verbraamd” dat is met doornen en bramen omwonden tegen schending door schapen of andere dieren, die men op

21 september 1642 bracht de nieuwe bisschop van Brugge, Mgr de Haudion, bezoek aan de kerk van Rumbeke en diende er het vormsel toe aan de kinders en jonge lieden, die sedert 15 jaar hun bisschop niet meer gezien hadden op Rumbeke. Uit het verslag over dit kerkbezoek blijkt dat de kapelaan Costerius niet zeer tevreden was van zijn pastoor, die hem maar slecht betaalde „quia ex funeralibus dat Capellano quod sibi placet et nihil ei dat ex funeralibus”.

Kapelaan Costerius meende van dit bisschoppelijk bezoek te kunnen profiteren om toelating te bekomen van absolutie te verlenen „in casibus reservatis”; maar kwalijk bekwam het hem. Mgr nam hem dadelijk een examen af en de man werd te licht bevonden ²⁸.

Ludovicus Costerius stierf te Rumbeke 20 augustus 1645, ruim een maand voor de kerkplundering; hij werd begraven binnen de kerk in het O.L. Vrouwkoor. Reeds 6 sept. volgende werd hij vervangen door Andreas Craene of Decraene, vicepastor Duynkerkanus; 't was weerom op aandringen van de wereldlijke heer van Rumbeke, nu Mher René de Thiennes-de Croy, dat Mgr deze onderpastor van Duinkerke had laten komen (Acta Episc., XXIV, f. 35); deze werd in juli 1647 bevorderd tot pastoor van Oekene ²⁹.

't kerkhof liet grazen (uit de annexe stukken der kerkrekening van 1715).

²⁸ „Ludovicus Costerius Capellanus seu vicepastor in Rumbeke petens admitti ad absolvendum a casibus reservatis, fuit per Rum Dum examinatus et inventus inidoneum etiam ad simplices confessiones excipiendum, ideoque illi mandatum quot bene studeat et post annum sese rursus sistat examini aut abstineat ab audiendis confessionibus”.

²⁹ In het verslag der kerkvisite van 21 sept. 1642 zien wij ook dat ten tijde van pastoor de Schoemakere, zijn koster Andreas Dewulf ook schoolmeester was in de dorpschool opgericht rond 1610 door „de prochie van Rumbeke” op grond haar in cyns gegeven door de wereldlijke heer Mher Thomas de Thiennes de Renesse. Deze Andreas Dewulf is te Rumbeke meer dan vijftig jaar koster geweest, van 1617

Pastoor de Schoemakere begroef de heer van Rumbeke, Thomas de Thiennes, overleden 18 juni 1639; in zijn overlijdensakt, sprak de pastoor zijn dankbaarheid uit tegenover zijn beschermer en weldoener, door hem te noemen „Generosus Dominus”; 't is geloof ik wel de enige overlijdensakte waar pastoor Deschoemakere een lofwoord aan toegevoegd heeft.

Hij begroef ook de kamerling van de heer van Rumbeke, Heer ende Meester Cornelis Gheeraerts, geboortig van Waesbeek, wonende op 't kasteel van Rumbeke, de rijke schout van de Hazelt wiens testamentuitvoerder hij was, alsook de gezaghebbende baljuw, Pieter Goudenhoofd fs Nicolai overleden, 27 mei 1635, die in 1617, in de Hoogstraat dat schoon woonhuis gebouwd had, dat nog grotendeels bestaat en na het Rumbeke-kasteel het oudste huis is van Rumbeke.

Op 't einde van zijn leven schijnt pastoor Deschoemakere nog zekere wederwaardigheden beleefd te hebben met de broeder van de heer van Rumbeke, Philips de Thiennes, heer van Claerhout onder Pittem, die hem in de herberg „'t Schaeck" op Rumbeke zou mishandeld hebben en bedreigd van dood te slaan. Zo ten minste had de Deken van Roeselare horen zeggen en ook laten weten naar 't Bisdom ³⁰.

Mgr. zond er zijn secretaris op af om ter plaatse te onderzoeken wat daarvan waar was. Uit dit onderzoek bleek dat 't allemaal niet zo erg geweest was. De pastoor van Rumbeke was in 't *Schaeck* in ruzie geraakt met zijn

tot 1669, maar in de dorpsschool werd hij reeds van rond 1640 vervangen als schoolmeester, door de orgelist Frans Wydooghe.

³⁰ „Scripsit Decanus Christianitatis Rollariensis 9 gbris 1643, in edibus Joannis Van Rapenbusch cauponis Rumbecani, Dnus Philippus de Thiennes Dnus temporalis de Claerhout pugnus in pectore et poplite in ventre percussit D. Petrum de Schoemakere pastorem loci de Rumbeke, quod idem D. de Claerhout aliis gravibus injuriis eumdem D. Petrum affecerit et petierit gladium ad illum occidendum, pluribus praesentibus et adspectantibus”.

gebuur pastoor Melantois van Oekene, die hem, in 't bijzijn van de Heer van Claerhout en van de baljuw Goudenhoofd, uitgemaakt had voor een Holofernus „vultum similem vultum Holoferni”, doch 't was maar om te lachen had de pastoor van Oekene zelf gezegd „ex ioco et recreationis causa”. Maar de Heer van Claerhout, daarbij aanwezig, had het ernstig opgenomen en wilde tussenkomen om de beide pastoors te verzoenen, hij had echter de pastoor van Rumbeke wat luid aangesproken en zeker met onzachte hand tot bij deze van Oekene gesleurd „om vrede te maken” en van dat slaan en schoppen was er geen woord waarheid, — zo had de secretaris van 't Bisdome ter plaatse vernomen (*Acta Episc.*, XXIII, f. 192 en 193).

Maar dat waren werkelijk nog maar „lachedingen” bij 't geen pastoor Deschoemakere een paar jaar later moest tegen komen en dat voorzeker het einde van zijn leven bitterlijk vergald heeft. Nauwelijks had hij de nieuwe werken in zijn kerk voleindigd, toen op 30 sept. 1645, zijn schoon verruimde kerk geplunderd werd door de Fransen, die Vlaanderen waren binnengevallen, 26 september Ingelmunster geplunderd hadden, de kerken van Ruiselede, Tielt en Meulebeke hadden platgebrand en nu ook deze van Rumbeke, Kachtem en Oekene te keer gingen, in hun optocht naar Roeselare, waar zij het nieuw opgerichte klooster der Augustijnen binnen vielen ³¹. Twee dagen te voren, 28 sept. 1645, had pastoor Deschoemakere, die de storm had zien naderen, er wel voor gezorgd de kostbaarste gewaden zijner kerk in veiligheid te brengen.

³¹ „Miles Francus qui pridie (Calend. Oct.) ecclesias de Ouckene, Cachtem et Rumbecanam, spoliaverat, Roularium venit, conventum nostrum et quod in ecclesia residuum erat spoliaturus.” (Handschrift der Paters Augustijnen aangehaald door Kan. Tanghe in zijn *Parochieboek van Meulebeke*. Brugge, De Scheemaker, 1862, en in dit van Cachtem, 1863, bl. 19).

Uit de kerkrek. 1643-44 noteren wij : „Joos Lietaert van ghevoert thebben naer Ypre de Kerckabytten ende andere ornamenten in den vluchtydt ende plunderynghe van de fransche 28 Sept. 1645.” Zoals blijkt uit de kerkrek. 1644-45, 1645-46 en 1646-47, zorgde pastoor Deschoemakere onmiddellijk voor het herstel der geschonden kerkmeubels, autaren, glasveinsters, kerkhofmuur enz.

Na zijn kerk te hebben zien plunderen beleefde pastoor Deschoemakere ook nog het begin der pest, die in de jaren 1646-1647 onze gewesten kwam teisteren. E. H. Coulon in zijn *Histoire de Dadizeele*, 1889, zegt : „Une maladie contagieuse sévit cruellement dans nos contrées en 1646 et 1647. Dans nos environs nous trouvons des curés qui périrent de cette terrible maladie, victimes de leur dévouement”. En hij citeert de pastoor van Moeskroen en deze van Lauwe, overleden in 1646, de pastoor van Moorseele, de pastoor van Halluin en de pastoor van Wevelgem, overleden in 1647. Ook in de onmiddellijke omgeving van Rumbeke stierf de bedienende pastoor van Ardooië, Vande Genechten, op 12 jan. 1647 en de pastoor van Oekene, Antonius Malanthis, in juli 1647.

Wat gewerd er intussen van de pastoor van Rumbeke? Waar en wanneer stierf hij? In het overlijdensregister van Rumbeke, waar tussen 7 nov. 1646 en 7 jan. 1647 niets meer werd opgetekend, is zijn overlijdensakte niet te vinden; in 't omliggende van Rumbeke kon ik haar nergens ontdekken.

Kan. Tanghe in zijn *Beschrijving van Rumbeke*, bl. 36, zegt dat hij gestorven is in 1644 wat alleszins niet juist kan zijn, vermits pastoor Deschoemakere op 25 febr. 1646 nog de kerkrekening tekende van 't jaar 1643-44 en op 6 mei 1646 de disrekening van 1644-45. Zijn opvolger in de pastorie van Rumbeke werd benoemd 4 febr. 1647 en dezès benoemingsakte zegt alleen : „Ecclesia

parochialis de Rumbeke ... vacuum per obitum Dni ac Magistri Petri de Schoemakere, illius novissimi pacifici possessoris, collata fuit Dno ac Magro Guilielmo Danckaert pbro Brug S.T.B.....”.

De pastorie van Rumbeke, welke pastoor Deschoemakere „in vrede” bezeten had !!

Het is dus tussen mei 1646 en febr. 1647 dat de overlijdensdatum van pastoor Deschoemakere moet gezocht worden. Voortgaande op de overlijdensregisters is het zelfs tussen 7 nov. 1646 en 7 jan. 1647.

Bij testament had pastoor Deschoemakere gesticht „een jaerghetyde met drye lessen waervoren den pastor zoo voor zynen dienst als 't leveren van 't was zal proffiteren 4 £ 10 sch., den capellaen 30 sch. ende den coster met het luyden de groote clocke oock 30 sch., waarover aan den disch vertransporteert werd eene rente van 16 £ gr. vl. pen* 16, bezet op een stick landts groot 6^c ofte daerontrent liggheende West van de straete loopende van Rumbeke plaetse naer de Cortekeer, ghenamt den Doornebilck” (dat is Kad. Sectie B, nr 950).

Als testamentuitvoerders had hij aangesteld „Hr & Mr Walterius Smits, deken van de Christenheyt ende Pastor van Rousselaere, ende Andries Dewulf, coster van Rumbeke.”

Zoals blijkt uit de dischrekening 1652-53 werd dit jaerghetyde vastgesteld en gezongen op St-Thomasavond.

Een gefundeerd jaargetijde, dat wordt gewoonlijk gezongen op de verjaardag van het overlijden van de decujus. — St-Thomasavond dat is 20 december.

In de akte, verleden voor 't college der heerlijkheid van den Hazelt op 12 februari 1647, zien wij dat de testamentuitvoerders, „tot volcomminghe van den testamente van de voorn. de Schoemaekere ende omme daermede te doen syn jaerghetyde ... vertransporteert

hebben tot proffyte van den Disch van Rumbekke voornoemt, het capitael ende de croysen van de rente over d'andre zyde geroert (bezet op den Doornebilck) *beghinnende den 22 december 1646* te loopen ten proffyte van den voors. Disch" (S.A.I. boek 282, f. 268 v.).

Dat de Dis van Rumbekke, gelast met het jaargetijde van Pastoor Deschoemakere te doen zingen, en hiervoor een rente van 16 £ groote Vlaams penninck zestien, bezet op de Doornebilck, ontvangen had, juist op 22 december in het genot kwam der krozen dezer rente, bevestigt ons vermoeden dat het wel op St-Thomasdag- of avond anno 1646 was dat pastoor Deschoemakere den Here rekenschap is gaan geven van zijn zeer bewogen leven.

Moge de goede God hem in genade ontvangen en de eeuwige rust verleend hebben.

J. DELBAERE.